

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А .

Бр. 23.

Београдъ 4. Юнія.

1848.

СРБСКІЙ СЫНЪ.

Море шушта, земля се потреса,
 Небо тутњи, облакъ пунъ е треса;
 Громъ да пукне напредгнутъ е само, —
 Ал' кудъ стреми гле! види се тамо.
 Зато чуйте сви Срби Славени:
 Недремайте, небуд'те скривени.
 Прође време кадъ громъ руши расте,
 Садъ кога ће? докъ не пукне паз'те,
 Ено муња већ неслогн прети,
 Бдимиъ ингомъ да л' ће да долети.
 Тешко томе, на когъ ватра прие,
 Тай с' недвиже изъ паклене бурне. —
 На оруж'! подъ одну заставу,
 Срб-Славена да бранимо славу.
 На оруж'! громъ се на насъ спрема,
 Бданъ ударъ скрушиће ко дрема. —
 Србинъ Србу данасъ пружай руку,
 Дижн бѣдногъ да не трпн муку.
 Недай Србу да буде Мацаромъ,
 Мани мишцомъ Обилнѣ старомъ.
 Што е Србско! нестиди се: вишти!
 Срамный оковъ већ доста насъ тишти!
 Опомен' се твои праѣдова,
 Србскогъ рода юначки духова.
 Пытай Мацу: гди е Лоиникъ, Рудникъ?
 Шта ту доби нѣниъ юначкѣй Лудникъ?
 Србинъ свагда храбро се боріо,
 Гласъ побѣде свудъ му се орио!
 А заръ данасъ, кадъ најболѣ може,
 Да нерекне: „Помози ми боже!
 Својомъ силомъ бранимъ србско име
 Одъ душмана, да ми непогине.“
 То су! то су! данасъ Срба рѣча,
 Одъ четири што намъ стране звеча.

Бдна брата у помоћ прѣива,
 Друга съ мачемъ злотвора одбива.
 Трећа опетъ: садъ е Србу време!
 А четврта: да збацимо бреме!
 Све се диже што е Србинъ прѣний
 Неда с' више да га душманъ давн. —
 Тако Србе! садъ е свето време,
 Да се скида већ тиранско бреме.
 Буде л' слоге, братства и любви:
 Знаће тиранъ ков Србинъ правѣй.
 Громъ ће пући, злотвора угући,
 Неће више нашој сметат' кући.
 Србъ добиће шта треба добити,
 Старо коло опетъ ће водити! —
 Одъ четири чуваће се стране,
 Еда сунце одкудъ годъ му гране. —
 Челнкъ-мишца руши' противника,
 Чува' цара, гонит' однадника. —
 Удри Србе, па се небој грома,
 Онъ ће треснут' у злотвора дома. —
 Честность страда али непропада,
 Безчестіе текъ мука допада —
 Громъ за громиъ нека силно тутњи,
 Нек' се мутн и океанъ синѣй:
 Србъ нестрепи! еръ држи се слоге.
 Гле! презире язвическе Боге. —
 Авай стрѣлю садъ Србу помози,
 Докъ се држи у юначкой слози.
 Садъ на олтаръ прѣнеси му жертву,
 Недай Србу да падне подъ клетву!
 Сложно браћо! а за олтаръ славе,
 Незажаљмо изгубити главе.
 „Гдѣ е слога! ту и Богъ помаже:“
 Смыъ Србина данасъ Србству каже.

Стеванъ Ђарѣѣ.

НЕШТО О НАЗИВОСЛОВНИМЪ

РЪЧМА.

(Продуженъ.)

Я мыслимъ, да свака књига, кою србскій списатель за обштенародну ползу и просвѣту пише, мора, ако списатель такове жели да родъ свой ползуе, правимъ и свойственнымъ србскимъ изражаима и србскимъ языкомъ написана быти; еръ ако овакова књига по могућности нѣ србскимъ языкомъ, или языкомъ оногъ народа, за кои се књига пише, написана: то се одъ такове књиге скоро нико ползовати неће, изъ узрока тогъ, што е простія класса народа или читателя надлежно, будући е съ многимъ туђимъ и непознатимъ изражаима и туђимъ рѣчма написана, разумети не може, слѣдователно неће се ништа одъ такове књиге ни ползовати; — она класса пакъ читатели, коя, као и списатель овакове књиге, стране языке, съ кои е ова преведена, или по којма е написана, зна, читаће књигу такову само изъ едногъ любопытства, да види способность списателя, кои е такову књигу или оригиналну написао или съ туђегъ языка превео, дакле ни онъ се ползовати такође неће. Природно е дакле, да е главна цѣль свою списателя, да своимъ дѣлима родъ свой изобразе и просвѣте, а може ли се ова света и преважна цѣль по миѣнью оны, кои кажу, да не треба србске рѣчи на ново ковати и производить, постићи? Заиста по момъ миѣнью никако и никада! зато, што се выше науке и израженія обичнымъ простымъ языкомъ, коимъ народъ говори, изяснити и представати не могу, ако се или стране рѣчи не задрже или нове србске не кую или необразую, а ако се туђе рѣчи задрже, онда е ништа, онда е одъ књижества нашегъ хаосъ, еръ таково књижество нити е србско нити туђинско, онда дакле народъ или свакій онай, кои страный языкъ незна, не може такове књиге подобателно разумѣти, нити ће се одъ нѣи ползовати и просвѣтити моћи, слѣдователно узалудна ће быти мука и трудъ и списателя такове књиге и читателя нѣногъ; — а познато е, да много више насъ има, кои се изображавамо и учимо единствено у отечеству нашемъ, не знаюћи и неимаюћи прилике научити никаковы страны языка, а књиге се башъ нарочито збогъ оны, кои страны языка незнаю, народнымъ языкомъ и пишу; мы дакъде, питомци народнога књижества и училищ-

та, ако смо ніоле на очи душевне прогледали, и ако смо познали, шта су науке и шта е изображенѣ, т. е. ако смо колико толико научени и изображени, единствено и вѣшто дужни смо благодарити милой браћи нашей, онымъ наученымъ Србљима, благодѣтельницама и добротворима свогъ рода, кои су за родъ свой србскій србске књиге писали и србско књижество подпомагали, еръ смо мы единствено безъ икакве спольнѣ помоћи народнымъ књижествомъ и књигама, на материмъ языку писанима, себе по могућности обучили и изобразили. Истина књижество е наше сада јошъ у почетку своемъ, но познато е, да е свакій почетакъ тежакъ, а коначъ дѣло краси. Многе су књиге, досадъ на србскомъ языку изышавше, са туђимъ рѣчма и изражаима смѣшане, али е ли могло быти другоачіе? Люди се погрѣшуюћи уче, па и књижество наше съ погрѣшкама дотеруе и изображава се. Време е, да се већъ еданпутъ за Србе и Србинѣ србски писати починѣ; време е да Србинѣ у србској кући србски чита, говори и пише! Већъ е половина столѣтїя прошла, одкако е великій онай просвѣтитель србскога рода, Доситей, основъ србској слави, просвѣти и књижеству своимъ безсмртнымъ дѣлима положію; есмо ли на овомъ крѣпкомъ основу што назидали и приновили за толико време? Ал' Срби су тако у свакомъ благопоспѣшномъ и спасоносномъ дѣлу и предпрїятію срећни, да се свагда по некій нађе, кои или изъ незнана, или изъ интереса, или изъ зависти и злобе, противстае благородномъ и обштеполезномъ предузећу и теженю оны, кои благо рода свогъ желе и за славу овога живе и о овой труде се и раде. „Много тайны врагова человекъ у себи носи, на стране с' тужи, несрећнымъ ал' га све чине свои:“ вели Мушицкїй.

Кадъ е дакле цѣль Друштва Србске Словесности изображавати и обдѣлавати языкъ србскїй, то се по себи разуме, да е главна потреба и дужность нѣгова у србскомъ языку оскудѣваюће рѣчи, неслушаюћи никогъ, образовати или ковати и стране посрблявати, еръ се са овимъ посломъ не само књижеству и роду или просвѣти обштенародной помаже, будући се стране рѣчи истреблюю и тымъ књижество одъ исты чїсти и народу полезніе и разумителніе књиге даю, него се јошъ и языкъ у равной мѣри обогаћава и изображава; ербо, кадъ бы мы само престога народа говоромъ књиге писали,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

не правећи нове и не посрбљуюћи и не истребљуюћи стране у языку и књижеству находеће се рѣчи, и не узимаюћа и не позајмљуюћи одъ други славенски нарѣчја такове, нарочито одъ богатогъ и сродногъ црквено-славенскогъ языка: то бы нашъ языкъ вѣчито у едномъ станю остао или јошъ у горе долазіо. Найпосле, я мыслимъ, да е нужно да они, кои су противстали овомъ общеплезномъ и благородномъ предпріятію Друштва Србске Словесности, своя доказателства и узроке по томе предмету саобште, иначе нама ніе познато, да ће се тымъ языкъ кварити, шта више поуздано држимо, да се языкъ тымъ изображава и обогаћава, а то ніе довольно едно миѣніе само казати, већ исто разумно и убѣдительно доказати, ако желе, да таково одрже и одбране, иначе не бы требало никакове важности да има.

(Край слѣдує.)

Сиромашна по честности оубиена старость.

Руководѣлацъ некій именовъ Еренрайхъ са своіомъ супругомъ заслужую збогъ нѣове честности и добродѣтели да се узму за подражанія достоѣянь примѣръ.

Они су изнайпре у добромъ станю живили; ништа їмъ ніе оскудѣвало, и могли су кадкадъ по нешто и сиротама уделити. Али їй опустошительный ратъ доведе у сиромаштво, а почемъ се миръ заключи, уништовѣ їмъ пожаръ кућу са свымъ онымъ, што се у нѣой налазило.

Шта су садъ знали чинити? — Нову кућу направити ніе їмъ могуће было, и найпосле нису знали другій начинъ, да своє дугове исплате, него да мѣсто одъ своє изгореле куће едномъ своемъ богатомъ сусѣду продаду. Учинивши то, преселе се у едно село, и узму едну малу кућу, коя на краю села лежане. Овде живляху они у великой оскудици, радили су коляко су годъ могли, али обое были су већ стари и немощни, и нису могли више ни за своє обдржаніе заслужити. А стыдили су се друге люде за помоћ молити, и радіе су трпили крайню нужду, коя е кадкадъ тако велика была, да бы одъ глады морали помрети, кадъ їмъ не бы добродушны жители села сами одъ себе помагали.

Еданпутъ стаяше сиромашный стараць са сузимъ очима на прозору своє кућице, и гледаше у пространо полѣ. Нѣгово срдце бѣше бригомъ притиснуто, ерѣ јошъ до такве нужде нису долазили, до какове тада; то бѣяше у неделю; звона су на службу дупала. Онъ гледаше лѣпо одевене люде и жене изъ сусѣдны кућа у цркву пролазеће; при истомъ погледу сѣти се онъ на прошло време, кадъ е и онъ у добромъ станю быо, и кадъ се могао као и други люде пристойно одевати и у цркву ићи. Жена нѣгова сеѣлаше у едномъ углу собице, и држећи руке на очима плакаше горко.

Стараць баци наеданпутъ погледъ на пространство полѣ, и подигне затымъ очи къ небу молећи се; узме свою молитвену књижицу, преврташе е, и тражаше молитву о провидѣнію божіемъ, коіомъ се молитвомъ онъ свагда Богу молио, кадъ годъ бы га нужда и несрећа яко притиснула. По свршеной молитви погледѣ на полѣ и види едного младогъ лѣпо обученогъ человека путемъ пролазећегъ, кои се предъ нѣіовомъ кућицомъ посади на зелену траву да се одморѣ; садъ отвори овай младѣиць свою путничку кесу, извади неке артице, прегледа їй, па їй опеть метне у кесу; одма затымъ устане, и продужи свой путь даль. Како онъ отиде, изаѣе стараць на полѣ, да се мало прохода, и да свою тугу при сматраню красне природе мало заборава; и нехотећа далеко ићи проѣе случайно поредъ оногъ мѣста, гдѣ се онай странный одмарао; овде му падне нешто бѣло у очи, доѣе ближе тамо, и наѣе уедно завієне неке артице; онъ їй дигне, развѣе їй, и како се зачуди, кадъ више банкнота одъ велике вредности угледа. „Жено, жено!“ повиче онъ „оди овамо;“ а кадъ ова дотрчи, онъ рекне: „Жено, гледај, шта е онай путникъ овде изгубіо, видишь ли ты ове банкноте?“

„Милостиво небо,“ повиче стара, „видишь мужу, како насъ Богъ неоставля. Кадъ е нужда найвећа, онда башъ онъ помогне; я самъ врло гладна, и вясамъ ти хтѣла то казати, да те небы већма сневеселила. И где садъ, то е више, него што е за нашу нужду потребно. Самъ Богъ нама помаже.“

„Есть,“ одговори стараць, „самъ Богъ помаже, но не овимъ новцима; я ти озбыльно кажемъ, да они принадлеже ономъ путнику. Онъ неможе далеко јошъ быти.“

„О! онъ нѣ ямачно непотребуе,“ одговори жена, кадъ нѣ на нѣ пазіо, иначе бы онъ зацѣло обозрительнѣ быо.“

„То може быти,“ одговори мужъ; потомъ се мало промысли и рекне: „Али жено, ово нѣ-му принадлежи, и башъ онъ и да нѣ на ово пазіо, и ако и незна, гдѣ е ове новце изгубіо, опетъ Богъ то зна; промысли се, и недай се новцемъ заслепити.“

Жена му на то живо представи нужду, у којој су се налазили; и заоста старацъ се почне у свомъ добромъ намѣренію колебати, и наипосле сумняше шта ће да ради. Но наскоро се опетъ освѣсти и рекне: „Не, не! види само, како е тамо лѣла парохова пшеница израстла, овде сусѣда нашегъ ечамъ, онде воденичарова ражъ. Они за цѣло неће све то сами потрошити, они ће съ нама делити. Погледай само, како вѣтаръ дува, есенъ е близу, и ова есенъ могла бы насъ съ овогъ свѣта узети, и онда бы вѣтаръ преко нашегъ гроба дувао, и тако близу смрти могли бы мы што украсти или сакрити? Ахъ, мене е страхъ жено, и врло ме е страхъ; далъ, далъ съ овимъ новцима; тако ми е, као да бы већ мртавъ быо, и као да предъ страшнымъ судіомъ стоимъ, кои ми говори: „Ты си твою сѣду косу съ чешѣу носіо, али већ близу гроба исту си сѣду косу съ мало новаца обезчестіо.“ И естъ жено, нешто сакрити, естъ тољко, колико и украсти.“

Ове рѣчи тако се срца старице косну, да она уплашена повикне: „Не, о благій Боже! мы ћемо радіе умрети, него ове новце задржати. Ты имашъ право муже! То бы великій грѣхъ быо. Я самъ се сасвимъ уплашила, зебемъ и дрићемъ, као да самъ већ украдала. Трчи, трчи колико годъ можешъ, я ћу ти одма нтапъ донети. Само се попашти, да путника стигнешъ.“ Дрићући похити стара у кућу, и дрићући одкорача старацъ до цута, и плашљиво погледа за путникомъ.

Благо вама, кои дрићете и боите се, да грѣхъ не учините!

(Край сѣдусъ.)

СПОМЕНИ

изъ новіе срѣске исторіе.

Благородному Г. Воеводи

Живку Шливићу данадежитъ часть пре

у Смедерево.

Благородни Г. Воевода Живко Шливићу
Здравствуйте.

Являнти какосуми кнезови и кметови одъ рашске нахіе писалису ми и молесе и тебе ищю даси имъ воевода на катићево место затоти препоручемъ да како примите ово мое писмо таки даси отишао онамо међу оне люде ида уређуешъ рашскомъ нахиомъ и Садъ оће Бити Скупщина онамо унахії оћеду порезъ разрезавати него ти часть пре иди у нахию и уређуйте тамо како най Болъ знате све заповести ясамъ послао 7ви пакъ кадъ Будете у Скупщини вићете читати него таки одъ истога часа даси отишао Ово ти писмо даемъ кодъ Себе да имашъ Болшега верованя ради:

У тополи
Юлия 26-га 1809

Кара Ђорђе Петр.
В. П. Н. С.

МУДРА ИЗРЕЧЕНЯ.

Не чини свагда добро ни најболѣмъ пріятелю, ерѣ онъ то добро лако на зло окрене, па коме зло, но опетъ теби.

Болъ е имати едногъ пріятеля, него десеть.

Кадъ кое друштво кога хули: онъ ма каковый быо, ћути; ерѣ напротивъ рѣшава се слѣдства породити могу.

Владимиръ Васићъ.

Учредивъ Милошъ Поповићъ.

Печатано у Правительственной Книгопечатни у Веограду.